

Nr 277.

Ankom till riksdagens kansli den 8 november 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående träffande av avtal med de enskilda försäkringsanstalterna om framtida övertagande från statens sida av vissa krigsförsäkringar m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I propositionen nr 338 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 27 september 1946, föreslagit riksdagen medgiva, att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas, dels att med privata försäkringsanstalter eller sammanslutning av sådana anstalter träffa avtal därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertager alla av anstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimenter (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), dels ock att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, avsett att träda i tillämpning vid krigsutbrott som nyss sagts.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Utbult* väckt motion (II: 563), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte beakta de synpunkter i fråga om fiskefartyg och deras besättningar, som beröras i motionen, samt besluta utreda huruvida och på vad sätt även fiskefartygen och deras besättningar kunna inrymmas i ett sådant avtal mellan staten och försäkringsanstalterna, som är föreslaget i propositionen.

Beträffande de av motionärerna till stöd för sin framställning anförda skälen hänvisas — i den mån redogörelse för motionens innehåll icke lämnas i det följande — till motionen.

Jämlikt 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 681, ändrad senast 1942: 369) om statlig krigsförsäkring m. m. må vid krig, krigsfara eller eljest av krig förledda utomordentliga förhållanden, så framt Kungl. Maj:t därom förordnar,

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 6 saml. Nr 277.

av staten meddelas transportförsäkring mot krigsrisk, så ock eljest mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Under enahanda förhållanden må staten jämväl, efter förordnande av Kungl. Maj:t, meddela försäkring mot nyss angivna risker av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket. Staten må ock under samma förhållanden efter förordnande av Kungl. Maj:t åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av såväl försäkring, som nyss sagts, som transportförsäkring av annat slag. — Under förhållanden som nu angivits skola jämlikt 2 § första stycket ifrågavarande lag riks-försäkringsanstalten och bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, såframt Kungl. Maj:t därom förordnar, för olycksfall som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, meddela försäkring till högre ersättningsbelopp samt med ersättningar av annan art än eljest. Staten må ock, jämlikt andra stycket av samma paragraf, efter förordnande av Kungl. Maj:t, under samma förhållanden åt riks-försäkringsanstalten eller bolag av nyss omnämnt slag meddela återförsäkring av försäkring, som av anstalten eller sådant bolag meddelats.

Genom särskilda kungörelser, senast den 12 juni 1942, nr 370, har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut förordnat, att försäkring eller återförsäkring, som avses i 1 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m., må tills vidare meddelas av staten. Vidare har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 20 oktober 1939, nr 747, förordnat, att återförsäkring, som avses i 2 § andra stycket krigsförsäkringslagen, må tillsvidare meddelas av staten.

På därom av Kungl. Maj:t i propositionen nr 263 framställt förslag har 1939 års lagtima riksdag enligt skrivelse den 10 juni 1939, nr 375, medgivit, att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas *dels* att med vissa svenska försäkringsbolag sammanslutna till Svensk krigsförsäkringspool träffa återförsäkringsavtal rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring i huvudsaklig överensstämmelse med ett till propositionen såsom bilaga till statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 21 april 1939 fogat avtalsförslag, *dels ock* att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, i huvudsaklig överensstämmelse med principerna i avtalsförslaget.

Med stöd av riksdagens sålunda givna bemyndigande slöts mellan krigsförsäkringsnämnden och krigsförsäkringspoolen avtal rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring. Vid krigsutbrottet övertog krigsförsäkringsnämnden i september 1939 samtliga löpande, i Sverige tecknade krigsförsäkringar å svenska fartyg och laster, varefter avtalet i enlighet med däri meddelade bestämmelser bragtes till upphörande. Något avtal beträffande krigsolycksfallsrisker för befäl och besättning visade sig däremot icke erforderligt.

Med anledning av den förestående avvecklingen av den statliga krigsförsäkringsverksamheten har *statens krigsförsäkringsnämnd* i skrivelse den 12 januari 1946 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som kunde erfordras *dels* för träffande av avtal med de privata försäkringsbolagen därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som vore ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertog alla av bolagen dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska aliment (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), *dels ock* för träffande av liknande avtal beträffande krigsolycksfallsförsäkringar för befäl och besättning å svenska fartyg.

Försäkringsinspektionen har i fråga om krigsolycksfallsförsäkringen anfört följande.

Beträffande frågan, huruvida avtal bör träffas med de privata försäkringsbolagen angående krigsolycksfallsförsäkring för befäl och besättning å svenska fartyg, har hos de olika remissinstitutionerna delade meningar kommit till synes. Enligt inspektionens mening är det ur beredskapssynpunkt icke opåkallat, att dylikt avtal ingås. Det av riksdagen i samband med det senaste stormaktskrigets utbrott lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att träffa avtal av sistnämnda slag har visserligen icke behövt utnyttjas, och Svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring synes såväl före som under och efter stormaktskriget hava täckt det erforderliga försäkringsskyddet till full belåtenhet för alla berörda parter, men då vid ett nytt krigsutbrott ändrade förhållanden kunna föreligga i åtskilliga avseenden, som för närvarande icke kunna överblickas, torde det icke vara överflödigt att vidtaga anstalter från statens sida jämväl för träffande av avtal angående sistnämnda slag av försäkring.

Även *kommerskollegium* tillstyrker, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att träffa avtal jämväl i förevarande hänseende.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Genom lagen om statlig krigsförsäkring m. m. har möjlighet beretts att under vissa förutsättningar stödja sjöfarten genom krigsförsäkring, anordnad genom statens försorg. För tillämpningen av dessa bestämmelser erfordras att viss i lagen angiven krissituation redan inträtt. Det måste emellertid vara en viktig åtgärd ur beredskapssynpunkt, att visshet redan på förhand föreligger om att vid ett plötsligt krigsutbrott fartyg och varor liksom även befäl och besättning bliva automatiskt skyddade genom av staten garanterad försäkring.

Före det senaste kriget medgav 1939 års riksdag, att krigsförsäkringsnämnden bemyndigades att sluta vissa återförsäkringsavtal *dels* rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring, *dels ock* rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person. Vid skapandet av detta försäkringsskydd togs hänsyn allena till det fallet, att krig utbröte, i vilket England, Frankrike och Tyskland deltog. Dylikt återförsäkringsavtal slöts sedermera rörande kasko-, intresse- och varuförsäkring, vilket avtal upphörde att gälla i och med att krigsför-

säkringen i dessa hänseenden övertogs av staten. Något avtal rörande återförsäkring för olycksfall blev däremot aldrig slutet. Krigsförsäkringen på sistnämnda område har under hela kriget handhåfts förutom av riksförsäkringsanstalten av svenska olycksfallsförsäkringsbolagens pool för krigsolycksfallsförsäkring. Beträffande riksförsäkringsanstaltens krigsförsäkringar har dock under kriget i viss omfattning återförsäkring hos krigsförsäkringsnämnden ägt rum.

Krigsförsäkringsnämndens nu förevarande framställning avser att i det läge, som inträder sedan krigsförsäkringsnämnden upphört med sin försäkringsverksamhet, vissa åtgärder vidtagas, som säkerställa, att redan på förhand garanti finnes för att vid utbrottet av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, förhållandena på krigsförsäkringsområde bli ordnade på ett tillfredsställande sätt. De avtal, om vilkas slutande bemyndigande begäres, angivas skola innebära dels att staten automatiskt övertager alla av försäkringsanstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avslupna krigsförsäkringar å svenska alimint (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), dels ock att liknande anordning skall vidtagas beträffande krigsolycksfallsförsäkringar för befäl och besättning å svenska fartyg.

De avtal, som här föreslås skola träffas, ha en större räckvidd än de, till vilka bemyndigande lämnades av 1939 års riksdag. Sistnämnda avtal hade nämligen karaktären av återförsäkringsavtal, medan de nu ifrågasatta avtalen angivas skola innebära, att staten skall övertaga försäkringarna. I fråga om krigsförsäkringarna å svenska alimint synes intet vara att erinra mot krigsförsäkringsnämndens förslag, helst som under det nu avslutade kriget försäkringsverksamheten å detta område med stöd av 1 § krigsförsäkringslagen utövades av krigsförsäkringsnämnden. I avgivna remissyttranden har krigsförsäkringsnämndens framställning på denna punkt tillstyrkts.

Vad åter angår olycksfallsförsäkringarna är till en början att märka, att man i flera remissyttranden helt avstyrkt, att något avtal på detta område slutes. Av skäl som kommerskollegium och försäkringsinspektionen anfört finner jag det dock lämpligt, att krigsförsäkringsnämnden erhåller bemyndigande att träffa avtal av ifrågasatt slag. Med hänsyn till innehållet i 2 § krigsförsäkringslagen synes dock bemyndigandet böra inskränkas till att gälla återförsäkringsavtal.

De avtal, som komma att ingås, torde lämpligen böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Sedan krigsförsäkringsnämnden upphört med sin verksamhet torde lämpligen kronan såsom avtalsslutande part böra representeras av annan myndighet, förslagsvis kommerskollegium.

Den statliga krigsförsäkringsverksamheten torde enligt vad krigsförsäkringsnämnden anmält komma att upphöra med utgången av år 1946. Ifrågasatt avtal skulle alltså komma att träda i kraft tidigast den 1 januari 1947.

I *motionen II: 563* har anförts bland annat följande.

Det synes oss framgå av propositionen som om fiskefartyg och deras besättningar icke skulle vara inräknade i de kategorier av fartyg och besättningar, som omnämnas i propositionen. Fiskefartygen och deras besättningar kunna, i händelse av krigsutbrott, omedelbart bli utsatta för skadeverkningar.

Att lägga märke till är, att för västkustens del har förlusten under det sista världskriget varit ett 30-tal fiskebåtar och 89 man, som gingo förlorade ge-

nom krigsorsaker, varav två fiskebåtar och 12 man gingo förlorade natten till den 9 april 1940, alltså samma natt som tyskarna utlade minbältet i Skagerack, den s. k. skagerackspärren, i vilket minbälte senare flera fiskebåtar blevo minsprängda.

Det synes oss därför vara riktigt, att även fiskefartygen och deras besättningar bliva inrymda i det eventuella avtal mellan staten och försäkringsanstalterna, som kan komma att träffas med anledning av riksdagens beslut.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen i ärendet anfört. *Utskottet.*

Vidkommande motionen II: 563 får utskottet framhålla, att försäkringen av fiskefartygen följa samma försäkringsnormer som gälla för svenska handelsfartyg. Detta innebär, att fiskefartygen, därest de äro krigsförsäkrade hos sina försäkringsanstalter, komma att automatiskt inrymmas i det av departementschefen föreslagna krigsutbrottsförsäkringsavtalet.

Vad angår å fiskefartygen befintlig personal är att märka, att å dessa fartyg i regel befinna sig ägaren eller ägarne av fiskefartyget samt ytterligare några män, vilka antingen äro anställda ombord eller delägare i fiskeredskapen. Vissa anställda hava lön men andra fiska på s. k. lott, d. v. s. deras ersättning utgår i viss andel av resultatet å fiskeresan. Enligt vad utskottet underhand inhämtat kan det visserligen vara tveksamt, huruvida de personer, som erhålla sin ersättning genom »lott» i fiskeresultatet, äro att anse som självständiga eller som anställda, men krigsförsäkringsnämnden har under sin verksamhet betraktat vederbörande som anställd personal och under 1914—1918 års världskrig behandlades frågan på enahanda sätt av krigsförsäkringskommissionen.

Anställd personal är automatiskt försäkrad enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, men denna lag gäller däremot icke för självständiga företagare. Emellertid kunna fiskarne med stöd av bestämmelserna i förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall skaffa sig skydd motsvarande det som gäller enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Den anställda personalen å fiskefartyg är sålunda försäkrad på samma villkor, som gälla för besättning ombord å vanliga handelsfartyg, och för den del av fiskarne, som böra betraktas som självständiga företagare är försäkring ordnad genom ovannämnda förordning; enligt förordningen förutsattes likväl frivillig försäkring.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid framhålla, att lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke skyddar vederbörande på grund av olycksfall, som förorsakats genom krigsåtgärd under krig, vari Sverige är indraget. Denna bestämmelse gäller sålunda även för ombord å fiskefartyg anställd personal liksom den gäller för all personal anställd ombord å svenska handelsfartyg.

Med hänsyn till ovan angivna förhållanden synes det utskottet icke erforderligt att inrymma någon särskild bestämmelse rörande försäkringen av fiskarne för krigsolycksfall i den nu föreslagna beredskapsåtgärden, som syftar till att staten övertager ansvaret för löpande krigsförsäkringar vid utbrott av krig, som i väsentlig grad berör svensk handel och sjöfart.

Motionen II: 563 torde alltså icke böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Under återropande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

a) att riksdagen må medgiva att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas, *dels* att med privata försäkringsanstalter eller sammanslutning av sådana anstalter träffa avtal därom att staten vid eventuellt utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertager alla av anstalterna dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimnt (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter), *dels ock* att träffa återförsäkringsavtal rörande försäkring för olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person, avsett att träda i tillämpning vid krigsutbrott som nyss sagts;

b) att motionen II: 563 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Larsson, Bäckström, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, von Heland*, fröken *Andersson*, herrar *Johan Eric Ericson, Gustav Emil Andersson, Rosenberg* och *Gunnar Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Bergström, Pettersson* i Dahl, *Malmberg* i Skövde, *Lindholm, Åkerström, Petterson* i Degerfors, *Thapper* och *Birke*.